



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.410.010.04.2019

Wojciech Kankowski
Burmistrz Gminy Żukowo
Urząd Gminy w Żukowie
ul. Gdańska 52, 83-330 Żukowo

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/077 – Zapobieganie rozprzestrzenianiu się barszczy kaukaskich w Polsce

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy w Żukowie, ul. Gdańska 52, 83-330 Żukowo (dalej: „Urząd”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wojciech Kankowski, Burmistrz Gminy Żukowo od 1 grudnia 2014 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Jerzy Żurawicz (od 5 grudnia 2012 r. do 30 listopada 2014 r.).
Zakres przedmiotowy kontroli	Prawidłowość i skuteczność zwalczania barszczy kaukaskich.
Okres objęty kontrolą	Lata 2013-2019 (do 30 sierpnia 2019 r.).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku.
Kontrolerzy	1. Witold Dąbrowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/106/2019 z 22 lipca 2019 r. 2. Katarzyna Juchniewicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/113/2019 z 6 sierpnia 2019 r.

(akta kontroli str. 1-4)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich ³ , podejmowane w Urzędzie w okresie objętym kontrolą.
Uzasadnienie oceny ogólnej	Ocenę pozytywną uzasadnia podjęcie w Urzędzie w ww. okresie działań mających na celu zidentyfikowanie na terenie Gminy Żukowo (dalej: „Gmina”) miejsc występowania barszczy kaukaskich oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjnej na temat zagrożeń dla zdrowia, stwarzanych przez te rośliny i sposobu ich zwalczania. W wyniku tych działań zinwentaryzowano miejsca występowania barszczy kaukaskich i – mimo niewielkiej skali problemu – podjęto skuteczne działania zwalczające te rośliny na terenach należących do Gminy. Współpracowano także z mieszkańcami w zwalczaniu barszczy na gruntach prywatnych. W kolejnych latach monitorowano miejsca, na których usunięto barszcze, a w przypadku pojawienia się odrostów przystępowano do ich usuwania. Powyższe działania realizowano w ramach zadań własnych Gminy w zakresie ochrony środowiska, a także ochrony zdrowia i bezpieczeństwa obywateli, określonych w art. 7 ust. 1 pkt 1, 5 i 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym ⁴ .

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR	Prawidłowość i skuteczność zwalczania barszczy kaukaskich
Opis stanu faktycznego	W Regulaminie Organizacyjnym Urzędu nie wyszczególniono zadań wprost odnoszących się do zwalczania barszczy kaukaskich. Zadania powiązane z tym zagadnieniem (popularyzacja przedsięwzięć w zakresie ochrony przyrody, kontrolowanie nieruchomości w zakresie utrzymania czystości i porządku

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm. (dalej: „ustawa o NIK”).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dla celów kontroli określenie to obejmuje barszcz Sosnowskiego i barszcz Mantegazziego.

⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 506, ze zm. (dalej: „ustawa o samorządzie gminnym”).

publicznego, współpraca ze służbami doradztwa rolniczego i innymi jednostkami działającymi na rzecz rolnictwa, w tym służbami w zakresie ochrony roślin), realizowane w ramach zadań własnych Gminy w zakresie ochrony środowiska, a także ochrony zdrowia i bezpieczeństwa obywateli, określonych w art. 7 ust. 1 pkt 1, 5 i 14 ustawy o samorządzie gminnym, przypisano Referatowi Środowiska i Rolnictwa. Działania dotyczące zwalczania barszczy pracownicy Urzędu realizowali w ramach powierzenia im zadań, przypisanych Referatowi.

(akta kontroli str. 5-13)

W Urzędzie w okresie objętym kontrolą, nie zawierano umów na przeprowadzenie inwentaryzacji stanowisk barszczy kaukaskich. Inwentaryzację prowadzono we własnym zakresie w oparciu o informacje uzyskiwane od mieszkańców Gminy. W 2015 r. (w związku z licznymi informacjami medialnymi na temat śmiertelnej ofiary poparzenia barszczem w Jeleniej Górze) Burmistrz Gminy Żukowo wydał komunikat w sprawie przekazywania do Urzędu informacji o miejscach występowania barszczy, a także poinformował o zagrożeniach wynikających z kontaktu z tymi roślinami oraz sposobach ich zwalczania. Komunikat zamieszczono na stronie internetowej Urzędu i rozesłano do wszystkich sołectw w celu poinformowania wszystkich mieszkańców Gminy. Komunikat został ponowiony w 2016 r. i w 2017 r. (od tego roku został na stałe umieszczony na stronie internetowej Urzędu).

W wyniku ww. działań i informacji uzyskiwanych od mieszkańców Gminy, w latach 2015-2019 zinwentaryzowano stanowiska barszczy na powierzchni około 0,29 ha (w tym 0,05 ha to tereny należące do Gminy) z 163 950 ha powierzchni Gminy. Na ww. powierzchni (0,29 ha) występowały pojedyncze rośliny barszczu (od jednej do 16 sztuk). W 2015 r. zlokalizowano cztery miejsca występowania barszczu, w 2016 r. – jedno, w 2017 r. – cztery, a w 2018 r. i w 2019 r. po dwa miejsca. Wszystkie ww. rośliny usunięto. W Urzędzie nie posiadano informacji o występowaniu barszczy na terenie Gminy w latach 2013-2014.

(akta kontroli str. 14-18, 20-78, 107)

W Urzędzie sprawami barszczy (za wyjątkiem ich usuwania) zajmowało się trzech pracowników, posiadających wykształcenie: technik rolnik, technik rolnik o specjalności uprawa roślin i hodowla zwierząt w gospodarstwach rolnych, ogrodnictwo w zakresie produkcji ogrodniczej. Usuwanie ww. roślin zlecano spółce komunalnej.

(akta kontroli str. 79-80, 91- 93)

Z wyjaśnień Burmistrza Gminy Żukowo wynika m.in., że:

- przygotowanie merytoryczne tych pracowników do realizacji ww. zadań wynikało z ich rolniczego wykształcenia oraz wiedzy na temat roślin inwazyjnych, uzyskanej (z powodu braku szkoleń w tym zakresie) z ogólnodostępnych publikacji w Internecie oraz opracowania Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie „Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi*) i barszczu Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*) na terenie Polski.”;
- z powodu bardzo małej powierzchni zajętej przez barszcze i ich małej liczebności (od jednej do ok. 16 roślin na stanowisku) nie było potrzeby: opracowania procedur związanych z inwentaryzacją i zwalczaniem barszczy, podjęcia uchwały lub zarządzenia porządkującego sposób ich zwalczania, a także zawierania porozumień z sąsiednimi gminami w tym zakresie.

(akta kontroli str. 80, 94-106)

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku (dalej: „Fundusz”) 28 sierpnia 2015 r. zorganizował spotkanie dotyczące działań związanych z eliminacją barszczu Sosnowskiego. W trakcie spotkania

poinformowano pracowników Urzędu, że Gmina nie otrzyma dofinansowania na usunięcie tej rośliny, gdyż powierzchnia jego występowania jest zbyt mała.

We wrześniu 2015 r. w Urzędzie przeanalizowano materiały z Funduszu, dotyczące ogłoszonego konkursu na zadania z zakresu ochrony przyrody województwa pomorskiego (edycja 2016), z których wynikało, że przed sporządzeniem wniosku należy wykonać szereg prac, takich jak inwentaryzacja i plan działań, które nie będą refinansowane, ale będą stanowić koszt kwalifikowany zadania. Gmina uznała, że nie ma potrzeby sporządzania specjalnej inwentaryzacji dla tak małej liczby roślin, dlatego składanie wniosku o dofinansowanie uznano za bezpodstawne.

(akta kontroli str. 80-90)

Na terenie Gminy w latach 2015-2019 zwalczaniem objęto wszystkie miejsca występowania barszczy (na powierzchni 29 arów, w tym pięciu arów gruntów gminnych). Usuwanie barszczy na terenach gminnych finansowano środkami własnymi (bez dofinansowania), zlecając wykonanie prac spółce komunalnej. Koszty zwalczania barszczy w tym okresie wyniosły 3.169 zł. Rośliny barszczy kaukaskich wykaszano przed kwitnięciem lub w trakcie kwitnienia. Po wycince rośliny szczelnie zamykano w workach składowanych na bazie spółki i pozostawiano do czasu całkowitego rozkładu, a następnie poddawano kompostowaniu. Kontrole ponownych odrostów prowadzono w odstępach od pięciu do sześciu tygodni (w okresie wegetacyjnym), a w przypadku stwierdzenia odrostów, odkopywano i na głębokości od 10 cm do 20 cm ucinano korzenie wraz z rośliną. Ucięte pędy z korzeniami gromadzono w szczelnych workach i zamykano do całkowitego rozkładu, a następnie kompostowano. Rośliny utylizowano zgodnie z ww. wytycznymi.

Z informacji uzyskanych przez Urząd od:

- spółki komunalnej wynika, że pracami związanymi z wykaszaniem zajmuje się jeden pracownik, wyposażony w odpowiednie ubranie (całościowy kombinezon, obuwie i rękawiczki gumowe, okulary ochronne, maskę zabezpieczającą drogi oddechowe). Pracownik został poinformowany o szkodliwych właściwościach oraz sposobie postępowania z barszczem, a także zapoznany z komunikatem Burmistrza Gminy Żukowo, dotyczącym barszczy;
- właścicieli nieruchomości wynika, że na terenach prywatnych, rośliny wykaszano przed kwitnięciem lub w trakcie kwitnienia (zanim doszło do powstania nasion).

Z wyjaśnień Kierownika Referatu Środowiska i Rolnictwa wynika, że Urząd nie posiada informacji o sposobie utylizacji barszczy na terenach prywatnych, a Gmina nie ma prawa kontroli w tym zakresie prywatnych działek.

(akta kontroli str. 18-19, 73, 107-110)

Na terenach gminnych po usunięciu barszczy kontrolowano pojawianie się odrostów i – w przypadku ich stwierdzenia – odrosty usuwano.

Z wyjaśnień Burmistrza Gminy Żukowo wynika, że na terenach prywatnych, z powodu braku przepisów upoważniających do kontroli prywatnych posesji w tym zakresie, takich kontroli nie przeprowadzano. Zwracano się do właścicieli działek, pisemnie lub telefonicznie, o podjęcie działań zmierzających do usunięcia barszczy.

(akta kontroli str. 149-170)

Po zamieszczeniu komunikatów Burmistrza Gminy Żukowo, o których wyżej, mieszkańcy telefonicznie oraz e-mailem zgłaszały miejsca, gdzie zauważono roślinę przypominającą barszcz Sosnowskiego. Wszystkie zgłoszenia sprawdzano. W przypadku ustalenia, że barszcz rośnie na gruncie gminnym podejmowano działania związane z jego likwidacją, a gdy roślina znajdowała się na gruntach prywatnych, prowadzono rozmowy z właścicielem gruntu informując o szkodliwości

rośliny oraz wyjaśniając potrzebę i sposób jej usunięcia. Właściciele gruntów podejmowali we współpracy z Urzędem działania w celu eliminacji tej rośliny.

(akta kontroli str. 18-19, 52-78, 107-108)

Z wyjaśnień Burmistrza Gminy Żukowo wynika m.in., że:

- po jednym takim zgłoszeniu pracownik merytoryczny Urzędu przeprowadził oględziny terenu położonego w Żukowie, w trakcie których ustalono, że rośnię na nim barszcz Sosnowskiego. Ustalono właściciela działek (osoba fizyczna) i 15 lipca 2017 r. wysłano do niego pismo informujące, że na terenie jego nieruchomości stwierdzono występowanie barszczu oraz wskazano sposób postępowania z tą rośliną, ze wskazaniem, że należy ją usunąć. Do pisma dołączono opisany wyżej komunikat Burmistrza Gminy Żukowo. Pismo miało charakter informacyjny i ostrzegający o potencjalnym niebezpieczeństwie, jakie niesie ze sobą występowanie barszczu;
- w ww. piśmie zwrócono się z prośbą o poinformowanie o podjętych pracach w zakresie likwidacji tej rośliny, gdyż Urząd nie ma podstaw prawnych do zmuszenia właścicieli do podjęcia działań w celu likwidacji barszczu;
- właściciel działki za pośrednictwem Wojewody Pomorskiego 6 sierpnia 2015 r. wniósł skargę do Rady Miejskiej w Żukowie na działalność Burmistrza związaną z ww. pismem. Rada Miejska w Żukowie uchwałą z 22 września 2015 r. uznała skargę za bezpodstawną. W dniu 29 października 2015 r. właściciel ww. działek ponownie złożył skargę do Rady Miejskiej w Żukowie na naruszenie prawa własności jego działek poprzez wejście pracowników Urzędu na jego teren bez jego zgody. Z dokumentów Urzędu wynika, że oceny stanu występowania barszczu dokonano z terenu działek sąsiednich. Do właściciela działek wysłano notatkę służbową informującą o dokonaniu lustracji działek sąsiednich;
- następnie właściciel działki fakt ten zgłosił do Prokuratury Rejonowej w Kartuzach, która pismem z 20 grudnia 2017 r. wystąpiła do Burmistrza Gminy Żukowo o nadesłanie kopii korespondencji i dokumentacji związanej z pismem skierowanym do właściciela działek o usunięcie barszczu Sosnowskiego. Po otrzymaniu wyjaśnień Prokuratura pismem z 13 lutego 2018 r. wystąpiła, powołując się na przepis art. 7 ust. 1 pkt 1 i pkt 5 ustawy o samorządzie gminnym, do Burmistrza Gminy Żukowo o podjęcie działań na koszt Gminy, polegających na usunięciu rośliny na działce prywatnej;
- w związku z powyższym Burmistrz Gminy Żukowo 20 lutego 2018 r. wystąpił do Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku o udzielenie wyjaśnień w zakresie stosowania przepisów o finansach publicznych tj. wydatkowania środków publicznych na zadanie związane z utrzymaniem działki będącej prywatną własnością osoby fizycznej przytaczając art. 7 ust. 1 pkt 1 i 5 ustawy o samorządzie gminnym. Regionalna Izba Obrachunkowa w stanowisku z 20 marca 2018 r. wskazała, że co do zasady gminy nie mają wyodrębnionej puli środków w ramach swoich budżetów przeznaczonych konkretnie na usunięcie barszczu Sosnowskiego, a źródłem finansowania działań może być dotacja z Funduszu;
- mając powyższe na uwadze Burmistrz Gminy Żukowo pismem z 29 marca 2018 r. udzielił odpowiedzi do Prokuratury Rejonowej w Kartuzach informując, że Gmina w celu realizacji obowiązków w zakresie ochrony środowiska, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt. 1 i 5 ustawy o samorządzie gminnym jest w gotowości do podjęcia działań mających na celu usuwanie barszczu Sosnowskiego. Właściciel działki nie złożył jednak do Urzędu wniosku o pomoc w usunięciu ww. rośliny, zawierającego zgodę na wejście na teren prywatny.

(akta kontroli str. 108-148)

Z informacji uzyskanej w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od Starosty Powiatu Kartuskiego wynika, że Starosta nie otrzymał zgłoszenia (nie powziął informacji) o występowaniu na terenie Powiatu barszczy kaukaskich, w związku z czym nie podejmował działań zmierzających do ich zwalczania, również nie współpracował w tym zakresie z Gminą.

(akta kontroli str. 171-172)

Oględziny trzech wybranych gminnych działek, na których prowadzone było usuwanie barszczy wykazały, że na dwóch z nich w dniu oględzin nie stwierdzono występowania ww. roślin, a na jednej stwierdzono jeden liść barszczu Sosowskiego (o wysokości około 10 cm – blaszka liściowa na etapie przed rozwinięciem) odrastający z pozostałości części podziemnej tej rośliny. Urząd, bezpośrednio po oględzinach, polecił spółce komunalnej niezwłoczne usunięcie tego odrostu.

(akta kontroli str. 173-176)

Urząd nie prowadził specjalnej edukacji dotyczącej zagrożenia związanego z kontaktem z barszczami, ze względu na niewielką ilość tych roślin. Mając na uwadze bezpieczeństwo mieszkańców Gminy i turystów odpoczywających na jej terenie, opracowano komunikat Burmistrza Gminy Żukowo, opisany wyżej.

(akta kontroli str. 107-108)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Gdańsk, 20 września 2019 r.

Kontroler
Witold Dąbrowski
Główny specjalista k.p.


.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku
Dyrektor

rup.
WICEDYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku

Teresa Sawicka